

JONA

Inleiding

Naam van die boek

Die naam van die boek is ontleen aan die hoofkarakter in die verhaal. In 2 Konings 14:25-27 word vertel van die optrede van 'n profeet met die naam Jona. Die hoofkarakter in die boek *Jona* is veronderstel om dieselfde profeet te wees.

Tyd en plek van ontstaan

Daar is redelike eenstemmigheid dat die boek laat gedateer moet word. Hebreeuse woorde en uitdrukkings wat net in literatuur uit die tyd van die Babiloniese ballingskap en daarna voorkom, is een van die argumente wat aangevoer word vir 'n ontstaansdatum êrens tussen die vyfde en derde eeu vC.

Skrywer en lesers

Die skrywer is onbekend. Die boek was klaarblyklik bedoel vir Joodse lesers wat ná die Babiloniese ballingskap teleurgestel was omdat die oordeelsprofesieë van vroeëre profete teen ander nasies, nie vervul is nie (vgl byvoorbeeld Jer 47--51).

Watter soort boek is Jona?

Hoewel *Jona* in die Ou Testament by die sogenaamde Klein Profete gegroepeer is, verskil dit tog in baie opsigte van hierdie boeke:

Daar is in die boek slegs een sin wat as 'n profesie getipeer kan word. Die res is narratief met 'n duidelike spanningslyn waarin kontrastering, herhaling, ironie en wondervertelling 'n rol speel.

Temas en motiewe

Een van die belangrikste temas in die boek is die vraag na die vervulling van profesieë. In die boek word 'n profesie oor die vernietiging van Nineve, wat uitgespreek is deur 'n ware profeet van die almagtige God, nie vervul nie. Die antwoord op die probleem word in die laaste vers van die boek in die vorm van 'n vraag gegee: God se besorgdheid oor mense en diere verhinder Hom om sy oordeel te voltrek. Daarmee saam kom die motief na vore dat God se genade nie beperk is tot sy volk Israel nie, maar dat dit geld vir alle mense. Deur die vertelling word daar ook kommentaar gelewer oor die bedoeling van profesieë, naamlik dat dit nie voorspellings is nie, maar dat God dit gebruik om mense tot bekering te bring.

Opbou van die boek

1:1-16 Die profeet probeer sy opdrag ontwyk

1:17-2:10 Jona ervaar God se almag

3:1-10 Jona ontvang 'n tweede keer sy opdrag

4:1-11 Jona tree met God in gesprek

1

Die profeet probeer sy opdrag ontwyk

¹ Die woord van die HERE het tot Jona die seun van Amittai gekom: ² "Staan op, gaan na die groot stad Nineve en preek

daarteen, want die kwaad wat hulle doen, het tot in my teenwoordigheid gekom."

³ Maar Jona het opgestaan om na Tarsis te vlug, weg van die teenwoordigheid van die HERE af. Hy het afgegaan na Joppe en daar 'n skip gevind wat op pad was na Tarsis. Hy het die reisgeld betaal en in die skip afgegaan om saam met hulle na Tarsis te gaan, weg van die teenwoordigheid van die HERE. ⁴ Maar die HERE het 'n sterk wind oor die see laat uitbreek sodat daar 'n groot storm op see was en die skip op die punt was om aan stukke te breek. ⁵ Die matrose was bang en het elkeen na sy god om hulp geroep. Hulle het ook die toerusting wat op die skip was, in die see gegooi om hulle vrag ligter te maak.

Jona, egter, het afgegaan na die agterste ruim van die skip en daar gaan lê en vas aan die slaap geraak. ⁶ Die skeepskaptein gaan toe na hom en sê vir hom: "Wat is dit met jou dat jy so vas lê en slaap? Staan op! Roep jou god aan! Miskien sal dié god aan ons dink en sal ons nie onder gaan nie."

⁷ Die matrose het vir mekaar gesê: "Kom ons beslis die saak deur die lot sodat ons kan weet deur wie se toedoen hierdie ramp ons tref." Hulle het met die lot beslis en die lot het Jona uitgewys. ⁸ Toe sê hulle vir hom: "Vertel ons asseblief waarom hierdie ramp ons tref. Wat se werk doen jy en waar kom jy vandaan? Uit watter land kom jy en van watter volk?" ⁹ Hy het hulle geantwoord: "Ek is 'n Hebreër en die HERE, die God van die hemel wat die see en die droë grond gemaak het, dien ek met ontsag."

¹⁰ Toe die mans besef dat hy besig was om te vlug, weg van die teenwoordigheid van die HERE, omdat hy dit vir hulle vertel het,

was hulle vreesbevange en het hulle vir hom gesê: "Hoe kon jy so iets doen?" ¹¹ Hulle sê toe vir hom: "Wat moet ons met jou maak sodat die see om ons kan bedaar?" Want die see het al hoe onstuimiger geraak. ¹² Hy het geantwoord: "Vat my en gooi my in die see, dan sal die see om julle bedaar want ek is seker dit is oor my dat hierdie groot storm oor julle woed."

¹³ Die mans het hard geroei om weer die land te probeer bereik, maar hulle kon nie daarin slaag nie want die see het al hoe onstuimiger geraak teen hulle. ¹⁴ Toe het hulle die HERE aangeroop en sê: "Ag HERE, laat ons asseblief nie vergaan as gevolg van hierdie man se lewe nie. Moet dit tog nie teen ons hou as ons onskuldige bloed vergiet nie. U is immers die HERE, U doen wat U wil." ¹⁵ Hulle het Jona opgetel en hom in die see gegooi en die storm op die see het bedaar.

¹⁶ Toe was die manne vreesbevange vir die HERE. Hulle het vir Hom 'n offer gebring en geloftes afgelê.

Jona ervaar God se almag

¹⁷ Die HERE het dit so beskik dat 'n groot vis Jona insluk, en hy was drie dae en drie nagte lank in die vis se maag.*

2

¹ Jona het uit die vis se ingewande tot die HERE sy God gebid. ² Hy het gesê:

In my nood het ek na die HERE geroep
en Hy het my geantwoord.

*1:17 Matt 12:40; 1 Kor 15:4

Uit die ingewande van die doderyk^a

het ek om hulp geroep

en U het my stem gehoor.

³ U het my in die diepte gegooi,

in die hart van die oseane.

'n Seestroom het my omring,

al u golwe en branders het oor my gespoel.

⁴ Ek self het gedink:

Ek is uitgewerp, onder u oë uit;

as ek net weer u heilige tempel kan sien!

⁵ Water het tot aan my keel my omsluit,

'n watermassa het my omring;

seewier was om my kop verstrik.

⁶ Na die basis van die berge

het ek afgesak;

ek was vir altyd agter die grendels

van die onderwêreld.

Maar tog het U my lewe

uit die put opgetrek, HERE my God!

⁷ Terwyl die lewe uit my vloei,

het ek net aan die HERE gedink.

My gebed het U

in u heilige tempel bereik.

^a2:2 *doderyk*: Letterlik "Sjeool". In die tyd van die Bybel het mense gedink daar is 'n plek onder die aarde waar die mense wat sterf, gaan bly. Hulle het dit genoem die "doderyk" of die "onderwêreld".

⁸ Wie nuttelose afgode dien,
versaak hulle trou aan die verbond.^b

⁹ Maar ek,
met 'n danklied wil ek aan U offer,
wat ek beloof het, sal ek betaal.
Dit is die HERE wat redding gee.

¹⁰ Die HERE het toe die vis beveel om Jona op die droë grond uit te spoeg.

3

Jona ontvang 'n tweede keer sy opdrag

¹ Die woord van die HERE het die tweede keer tot Jona gekom:

² "Staan op, gaan na Nineve, die groot stad, en verkondig aan haar die boodskap wat Ek aan jou opgedra het."

³ Jona het toe opgestaan en na Nineve gegaan soos die HERE hom beveel het. Nineve was 'n uitsonderlike groot stad: drie dae se loop van kant tot kant.

⁴ Jona het begin om die stad binne te gaan, 'n dag se loop ver. Hy het uitgeroep: "Nog net veertig dae, dan word Nineve verwoes."

⁵ Die mense^c van Nineve het in God geglo en 'n vasdag uitgeroep en almal van hulle, belangrik en onbelangrik, het rouklere aangetrek.*

⁶ Toe die berig die koning van Nineve bereik, het hy van sy troon

^b2:8 *trou ... verbond*: Die trou waarna hier verwys word, kan ook God se trou teenoor hulle wees.

^c3:5 *mense*: Letterlik "manne". Volgens die destydse opvatting was die vroue hierby ingesluit.

*3:5 Matt 12:41

af opgestaan, sy koningsmantel afgegooi, 'n roukleed omgehang en in die stof gaan sit.*

⁷ Hy het in Nineve laat afkondig: "Op las van die koning en sy belangrike amptenare: Niemand mag aan enige iets proe nie. Nie mens of dier, beeste of kleinvee nie. Hulle mag nie eet of water drink nie. ⁸ Mens en dier moet met 'n roukleed bedek wees. Die mense moet God ernstig aanroep en elkeen moet hom bekeer van sy slegte gedrag en van die geweld wat aan sy hande kleef.* ⁹ Wie weet, dalk draai God terug en is Hy jammer; dalk draai Hy om, weg van sy gloeiende toorn sodat ons nie vergaan nie."

¹⁰ God het gesien wat hulle doen, dat hulle hul bekeer het van hulle slegte gedrag. God was jammer dat Hy gesê het dat Hy 'n ramp oor hulle gaan bring en Hy het dit toe nie uitgevoer nie.*

4

Jona tree met God in gesprek

¹ Maar volgens Jona was dit regtig baie verkeerd en hy het kwaad geword. ² Hy bid toe tot die HERE en sê: "Ag HERE, dit was wat ek gesê toe ek nog in my land was! Daarom het ek vroegtydig na Tarsis gevlug want ek het geweet dat U 'n genadige^d en barmhartige God is, geduldig en altyd getrou, 'n God wat jammer is oor die kwaad. ³ HERE, neem dan nou maar my lewensasem van my weg, want dit is vir my beter om te sterf as om só te leef."

*3:6 Matt 11:21

*3:8 Matt 12:41; Luk 11:32

*3:10 Luk 11:32

^d4.2 *genadige*: Letterlik "stadig om kwaad te word", hier idiomaties.

⁴ Daarop sê die HERE: "Is dit reg dat jy jou so vererg?"

⁵ Jona het by die stad uitgegaan en aan die oostekant gaan sit. Daar het hy vir hom 'n taks-kerm gemaak en daaronder in die skaduwee gaan sit sodat hy kon sien wat met die stad gebeur.

⁶ Toe het die HERE God 'n kasterolieplant^e beskik om oor Jona op te kom vir 'n skaduwee oor sy kop en om hom van sy ergernis te bevry. Jona was baie bly oor die kasterolieplant. ⁷ Maar met dagbreek die volgende môre het God 'n wurm beskik. Dit het die kasterolieplant binnegedring, en dit het verlep. ⁸ Teen sonop het God 'n gloeiende oostewind beskik, en toe die son op Jona se kop bak,^f het hy duiselig geraak en gewens hy gaan dood. Hy het gesê: "Dit is vir my beter om te sterf as om só te leef."

⁹ Toe sê God vir Jona: "Is dit reg dat jy jou oor die kasterolieplant vererg?" Hy het geantwoord: "Ek vererg my met reg tot die dood toe. "

¹⁰ Toe sê die HERE: "Jý is besorg oor die kasterolieplant waarmee jy geen moeite gedoen het nie en wat jy nie laat groei het nie, wat in die nag opgekom het en in die nag tot niet is. ¹¹ Maar Ék mag nie besorg wees oor Nineve, die groot stad, waarin daar meer as honderd-en-twintigduisend mense is wat die verskil tussen regs en links nie ken nie, en boonop nog baie diere?"

^e4:6 *kasterolieplant*: Die Septuaginta vertaal die woord met "komkommer".

^f4:8 *bak*: In Hebreeus word dieselfde werkwoord gebruik, wat in vs 7 vertaal is met "binnegedring" en in vs 8 met "bak".